

Pr. lect. dr. Sorin Marinescu

**SFÂNTUL VASILE CEL MARE,
APOLOGET AL TIMPURILOR
VECHI ȘI NOI**

Manifestarea recurentă a unor forme perene de erezii care propun o nouă viziune asupra lumii, dar și soluții „*salvatoare*“ reprezintă o caracteristică a istoriei ultimelor decenii, pe fondul unei tot mai accentuate crize globale – materială, dar și spirituală. Se încearcă, în acest context, promovarea unui militantism social-politic-soteriologic, care, deși sub o aparență pacifistă, caută să declanșeze o luptă fățișă împotriva „establishment“-ului, a stării de fapt, ce ar reprezenta efectul unei gândiri depășite, lăsând să se întrevadă doar perspectiva sumbră a unui dezastru global (ecologic, social, economic). „*Establishment*“-ul trebuie desființat, cu toate componentele sale, inclusiv cea religioasă, reprezentată de creștinism. Astfel se explică cele mai multe dintre atacurile directe din ultimii ani, împotriva fundamentelor creștine ale civilizației contemporane, atacuri ce nu mai sunt acum disimulate și beneficiază de suportul unor importante edituri și canale media, lansând producții de o calitate îndoielnică, din punct de vedere literar sau istoric, care au însă mare succes la public, mai ales la cel tânăr.

Producții bine cunoscute, cum ar fi: *Codul lui Da Vinci*, *Evanghelia după Iuda*, ori, în ultimul timp, documentarele *Secretul* sau *Zeitgeist*, difuzate prin internet, anunță dezvăluirea unor „adevăruri“ revelatoare, ținute până acum secrete pentru a nu se clătina edificiul coruptei societăți actuale, lansând de fapt cu vehemență acuzații denigratoare și atacuri directe la adresa creștinismului. Contemporanii noștri sunt încurajați să considere religia creștină ca fiind una expirată, perimată și în mare parte vinovată de eșecul civilizației noastre, iar Întemeietorul ei, Hristos, un simplu om, și nu Dumnezeu adevărat, asupra existenței reale a Căruia există de fapt mari

dubii istorice.

Este interesant de observat, pe de o parte, virulența acestor atacuri în ultimii ani, pe de altă parte, discreția celor care le promovează în a-și declina adevărata identitate religioasă. Există însă destul de multe repere în producțiile cu conținut blasfemiator de care am amintit, care ne îndreptățesc să credem că, în acord cu sintagma „*nimic nou sub soare*“, se încearcă propagarea vechilor erezii ale gnosticismului antic, într-un amestec de știință și nonștiință, cu toate caracteristicile sale (ezoterism, posibilitatea automântuirii, sesizarea eului transcendental, metempsihoza etc.). Forma sub care se prezintă acest amestec de erezii este astăzi cunoscută sub numele mișcării New Age, având și alte denumiri – Mișcarea Vărsătorului, Aquarius, „a soarelui“, „*holonomică*“ ș.a. Este vorba, de fapt, de o alternativă anticreștină, la momentul sfârșitului și al înfricoșătoarei judecăți, o „*arcă a noului început*“¹ pentru cei care acceptă o așa-zisă naștere din nou, înțelegând ca iluminare, transformare, în fapt, revenirea la nesfârșita ciclicitate păgână a vieții și a morții. Câteva caracteristici importante ale acestei mișcări sunt: concepția identificării divinității cu materia, divinizarea panteistă a omului, posibilitatea automântuirii prin psihotehnici speciale și iluminare.²

Marele succes al mișcării New Age îl constituie faptul că se prezintă ca o sinteză între știința occidentală și religiile orientale (hinduism, budism, taoism ș.a.), eliminând orice polemici și controverse, promovând un „*spirit integrator*“ al unirii fizicii cu metafizica, al misticii cu ezoterica, al științei cu superstiția, al terapiilor medicale științifice cu terapia ocultă, într-o „*politică vizionară globală*“, de fapt, un sincretism păgubitor pentru suflet³. Dar, având în vedere miza extraordinară pe care o reprezintă salvarea (mântuirea) sufletului (Mc. 8, 36-37), am considerat oportună demonstrarea faptului că răspunsurile lămuritoare la multe dintre provocările mișcării New Age le putem afla în opera unui mare dascăl al lumii, Sfântul Ierarh Vasile cel Mare. Redescoperirea lucrărilor sale teologice înseamnă astfel, o dată mai mult, un demers necesar și de mare folos, mai cu seamă pentru tinerii creștini, între care Sfântul Vasile a desfășurat o intensă misiune, care acum sunt cei mai afectați de ofensiva neopăgânismului. Astfel, o comparație între „*noile*“

1. Bruno Würz, *New Age. Paradigma holistă sau revrăjirea Vărsătorului*, Ed. de Vest, Timișoara, 1994, p. 9-10.

2. *Ibidem*, p. 12.

3. Pr. prof. dr. Nicolae Achimescu, *Noile mișcări religioase*, Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2002, p. 253.

adevăruri promovate de adepții New Age și învățăturile Sfântului Vasile cel Mare este edificatoare și suficientă, iar aceste învățături vor aduce un plus de adevărată cunoaștere ajutătoare în dobândirea mântuirii (Ioan 17, 3).

Mișcarea New Age este inseparabil legată de astrologie⁴, definind unilateral ființa religiei ca rezultat al observării astrilor și al influenței lor deosebite asupra vieții pe Pământ, de către oamenii din cele mai vechi timpuri. Religia primordială ar fi fost una solară, a divinizării astrului zilei și a observării ciclului zodiacal, multe religii, inclusiv creștinismul, fiind „plagiate“ ale acestei religii străvechi.

Reperul principal este constituit de succesiunea erelor cosmice; prelungirea imaginară a axei Pământului parcurge întregul ciclu zodiacal în 26.000 de ani – „*marele an cosmic*“ – iar translația punctului vernal – poziția Soarelui în momentul echinocțiului de primăvară dintr-o constelație zodiacală în alta – are loc cam în 2.160 de ani. În aceste vremuri, noi am fi martori ai trecerii lente, dar inexorabile, din Era Peștilor în Era Vărsătorului, cu implicații deosebite pentru viitorul planetei și al omenirii.

Era Peștilor, căreia îi corespund cei peste 2.000 de ani de creștinism, a însemnat diversificare, dualism, dedublare, iar Era Vărsătorului semnifică solidaritate, coeziune, cooperare, detașare de materialitate. Apa care curge din vasul înclinat – simbolul zodiei – sugerează comuniunea universală, descătușarea forțelor spirituale⁵, integrarea în marele Tot. Trecerea în Era Vărsătorului înseamnă o schimbare de paradigmă⁶, cea carteziană fiind înlocuită de noua paradigmă holistă, universal integratoare, care va exclude divizarea spirit-materie, existență de la Descartes încoace⁷.

Începând de la Alice A. Bailey, a treia președintă a Societății Teozofice⁸, în anii 1920-1930 se încearcă inclusiv interpretarea Bibliei în cheie astrologică. Idolatrizarea în pustiu a vițelului de aur de către evrei, în vremea lui Moise (care ar fi propovăduit noua învățătură a Erei Berbecului), însemna de fapt revenirea la vechiul cult al lui Mithra, specific epocii în care Soarele se afla în constelația Taurus. De asemenea, dacă Moise era Mesia al Erei Berbecului, odată cu trecerea Soarelui în constelația Peștilor, apare noul

4. Bruno Würz, *op.cit.*, p. 110.

5. *Ibidem*, p. 112-113.

6. *Ibidem*, p.116.

7. Fritjof Capra, *Taofizica*, Ed. Tehnică, București, 1995, p. 19.

8. Pr. prof. dr. Nicolae Achimescu, *op.cit.*, p. 232.

9. Bruno Würz, *op.cit.*, p.129.

Mesia – Iisus Hristos. Se accentuează foarte mult și frecvența simbolului Peștilor în Sfintele Evanghelii, iar Hristos face deja referire la viitoarea Eră a Vărsătorului, prin indicarea omului ce purta un vas cu apă, care avea să-i călăuzească pe apostoli spre locul Cinei celei de Taină⁹. La această Cină deosebită, Masa euharistică închipuie echilibrul, pacea cosmică și bucuria comuniunii specifice noii Ere aquariene. Frângerea pâinii și împărțirea echitabilă către ucenici anunță deja, profetic, înlocuirea competiției și concurenței din Era Peștilor cu pacea și distribuirea bunurilor după criteriul moral, în noul Ev al Vărsătorului¹⁰.

Apariția stelei care i-a condus pe cei trei magi către Betleem, locul Nașterii lui Hristos, este legată de importante evenimente astronomice din acea vreme – conjuncția a trei mari planete (Marte, Jupiter, Saturn) și apariția unor comete și stele noi, mari și luminoase.

Este identificată o cosmogeneză în termeni astrologici în Apocalipsă, iar cele douăsprezece simboluri zodiacale ar face o trimitere clară spre numărul celor douăsprezece seminții ale lui Israel sau spre cel al celor doisprezece Apostoli. Se merge până acolo, încât se afirmă că Hristos a schițat de fapt un horoscop atunci când a scris cu degetul în nisip (cf. In 8, 6-8). Iosif ar fi fost astrolog, ca de altfel toți ceilalți patriarhi și profeți ai Vechiului Testament, căsătorindu-se cu fiica unui preot din On (Heliopolis)¹¹.

Adevărata Evanghelie ar fi cea redactată de medicul, profesorul de religie și predicatorul Levi Dowling, la începutul secolului al XX-lea – „*Evanghelia aquariană despre Iisus, Hristosul Erei Peștilor*”¹², în fapt, o scriere cu caracter gnostic și teozofic, ce prezintă nu pe Hristos - Persoana, ci un „*Hristos*” sinteză, ce încearcă să se ridice la cer prin instruire, inițiere și integrare holistă.

Toate aceste interpretări neopăgâne au, din nefericire, un mare succes la publicul larg din vremea noastră, pentru care astrologia a ajuns, din „*știință ezoterică*”, o preocupare pseudointelectuală la modă, un fel de sport popular, tot mai mulți oameni începând mai întâi din simplă curiozitate consultarea horoscoapelor, transformând-o apoi într-o vicioasă dependență. Se dovedesc extrem de folositoare și actuale considerațiile pe care le face Sfântul Vasile

10. *Ibidem*, p.130.

11. *Ibidem*, p.132.

12. *Ibidem*, p.134.

13. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaimeron*, în PSB, vol.17, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1986, p.74-75.

cel Mare în această direcție, mai ales în lucrarea sa *Omilii la Hexaimeron*. În primul rând, el identifică o cauză a alunecării spre deșertăciunea observării astrilor și ciclului zodiacal, în neputința de a-L înțelege pe Dumnezeu-Creatorul și Judecătorul și ideea despre sfârșitul lumii.

Lumea nu este veșnică: tot ceea ce există, Universul creat, are un început și un sfârșit, chiar dacă nu putem sesiza acest lucru cu ajutorul simțurilor, după cum nu putem sesiza prin simpla observare începutul și sfârșitul unui cerc, deși ele există¹³.

Referitor la identificarea unor mari religii ale lumii, inclusiv a creștinismului cu o religie primordială având ca principală zeitățe Soarele, aflat în centrul zodiacului, Sfântul Vasile face o observație logică revelatoare: Soarele a fost adus la existență în a patra zi a creării lumii de către Dumnezeu, tocmai pentru ca nu cumva oamenii să creadă în mod eronat că el este creatorul celor răsărite din pământ. De altfel, luminătorii cerești sunt simple vehicule ale luminii, așa cum lampa este doar un vehicul al focului și nu ea luminează, ci focul are această putere¹⁴.

Cei ce sunt adepți ai studierii horoscoapelor „*sar peste șanțuri*“, neînțelegând că stelele ne comunică nu semne ale viitorului, ale destinului nostru, ci doar ale schimbării vremii și anotimpurilor; nu au vreo putere sau influență majoră asupra oamenilor, ci au fost create de Dumnezeu spre a le fi de folos, spre a le sluji. Dacă pentru întocmirea „corectă“ a unui horoscop este necesară cunoașterea clipei exacte a nașterii copilului, întrucât această clipă nu poate fi determinată cu exactitate, fiind vorba de fapt de un interval de timp, cei ce practică „*această știință care nu este o știință*“ se fac de râs¹⁵.

Sfântul Vasile cel Mare aduce în discuție problema răului. În primul rând, răul nu are existență reală¹⁶, este de fapt absența binelui; în al doilea rând, nu poate avea drept cauză stelele, căci ar însemna că de fapt Creatorul astrilor este cauza răului, ceea ce este imposibil. După cum este „*mai mult decât nebunie*“ a crede că stelele au voință, sunt ființe însuflețite care determină răul. O astfel de concepție nu denotă decât „*prostie și necredință*“, după cum denotă o atitudine fatalistă care nu are nicio legătură cu concepția

14. *Ibidem*, p. 133.

15. *Ibidem*, p. 137-138.

16. *Ibidem*, p. 91.

17. *Ibidem*, p. 139-140.

18. *Ibidem*, p. 77.

creștină despre libertate. Dumnezeu ne-a creat după chipul Său, adică liberi la modul absolut, căci El Însuși are acest atribut, fără de care ar putea fi considerat o ființă limitată, deci imperfectă. Libertatea înseamnă însă, în primul rând, pentru adevăratul creștin, responsabilitate, asumarea faptelor bune sau rele săvârșite. Or, cei care cred în influența stelelor și precizia horoscoapelor ar putea aprecia că nu noi suntem autori ai faptelor noastre, astfel încât nu putem fi responsabilizați sau judecați pentru ele; aceasta ar însemna că nu există merite, ci doar necesitate și destin, și toate nădejțile creștinului legate de moștenirea vieții veșnice prin săvârșirea celor bineplăcute lui Dumnezeu, ar fi de prisos¹⁷. Sf. Vasile subliniază în schimb că lumea, dincolo de a fi un loc destinat așteptării resemnate a celor viitoare, este de fapt o școală a sufletelor, la care învățăm cunoașterea lui Dumnezeu prin ridicarea de la observarea celor ce cad sub simțuri, la contemplarea celor nevăzute¹⁸, după cum arată și Sfântul Apostol Pavel (Rom. 1,20).

Perspectiva dinspre care privește Sfântul Vasile problema astrologiei este strâns legată de credința sa și a adevăraților creștini într-un Dumnezeu Creator a toate, Proniator, personal, transcendent față de creație după Ființa Sa, imanent și lucrător totodată, prin energiile Sale necreate, adică prin harul Său. Cu sute de ani înainte de Sfântul Grigorie Palama, care va formula magistral învățătura despre prezența lui Dumnezeu în lume prin energiile Sale necreate, Sfântul Vasile cel Mare conturează această învățătură în tratatele sale teologice. Importanța acestui fapt este dată de echilibrul pe care îl aduce în gândirea umană, care altfel este confruntată cu două extreme: izolarea lui Dumnezeu în transcendent și crearea unui vid spiritual, resimțit ca o adevărată criză sufletească, sau coborârea lui Dumnezeu în imanent până la confundarea Lui cu creația, în logica gândirii panteiste, specifică misticii orientale. Ambele extreme definesc tiparul de gândire al lumii occidentale a ultimelor decenii¹⁹. Astfel, pe de o parte, absența unei imagini realiste asupra rolului pe care îl are harul dumnezeiesc, a dus la concluzia eronată a absenței lui Dumnezeu din creație. Pe de altă parte, creându-se vidul spiritual de care am amintit, s-a făcut cu ușurință trecerea la concepția panteistă a unui Dumnezeu impersonal care se confundă cu

19. Dumitru Popescu, *Ortodoxie și contemporaneitate*, Ed. Diogene, București, 1996, p.17.

20. Fritjof Capra, *op.cit.*, p.21.

21. *Ibidem*, p.38.

creația. Această imagine distorsionată a relației lui Dumnezeu cu lumea este în ultima vreme tot mai mult argumentată cu descoperirile științei, în special ale fizicii subatomice, des invocate de adepții New Age. Prin studiu și experiment științific, se conturează treptat imaginea unui cosmos ca o „realitate unică, inseparabilă, în mișcare veșnică, o realitate vie, organică, spirituală și materială în același timp”²⁰, o concepție similară cu cea propusă de hinduism în imaginea dansului cosmic al lui Shiva²¹.

Faptul că fundamentul ultim al materiei este de natură energetică se consideră deja demonstrat prin teoria relativității a lui Einstein, iar prin experimentele fizicii moderne se constată o proprietate stranie a materiei la nivel subatomic, particulele sunt în același timp și unde, și nu există cu certitudine într-un anumit loc, ci au mai degrabă „tendința de a exista”²², nu însă ca entități izolate, ci interconectate. Această perspectivă este corelată de către unii fizicieni cu descrierea esenței lucrurilor în filosofia budistă Mahayana, prin folosirea termenului „*Dharmakaya*” (Trupul Ființei) sau „*Brahman*” (în hinduism) care se află în toate lucrurile²³. Materia este veșnică, asemenea spiritului, cu care se întrepătrunde, o concepție similară desprinzându-se din descrierea lui Tao, în gândirea chineză, care ar reprezenta realitatea ultimă, având ca atribut esențial „*ciclicitatea devenirii și a transformării*”, exprimată în complementaritatea yin-yang²⁴. Această realitate ultimă, definită ca „*ceea ce este*”, existând deci de la sine și prin sine, are caracter impersonal. Divizarea ei reprezintă o ruptură cauzată de ignoranța (avydia) oamenilor, ce-și are rădăcinile în influența răului (maya). Numai prin meditație se poate depăși acest rău, care este adevărata cauză a crizei existențiale a omului modern, ce altfel nu poate experimenta unitatea universului²⁵. Există, de asemenea, o coincidență între modelele propuse de ecuațiile fizicii moderne, care descriu un univers veșnic și pulsatoriu și cosmologia Indiei antice, care susține existența unor cicluri nesfârșite ale expansiunii și concentrării universului, într-un joc ritmic prin care Unicul devine multiplu, iar multiplul devine Unic²⁶.

22. *Ibidem*, p.58.

23. *Ibidem*, p.83.

24. Idem, *Momentul adevărului*, Ed. Tehnică, București, 2004, p.79.

25. Idem, *Taofizica*, p.106.

26. *Ibidem*, p.169.

27. Bruno Würz, *op.cit*, p.27.

Se conturează, prin punerea în acord a fizicii cuantice cu mistica orientală, un monism cosmologic în care, din perspectiva filosofiei New Age, realitatea primordială reprezintă totalitatea (holonul), în care orice existență se află în conexiune și unitate²⁷. Divinitatea este identică, în final, cu universul, care este trupul ei, iar omul însuși este de origine divină, o părticică din divinitate; pentru el, doar meditațiile și psihotehnicile îi scot la iveală adevăratul potențial, pus în evidență în Noua Eră²⁸. Spiritul și materia reprezintă, de fapt, aspecte ale aceluiași proces universal. Asumarea acestei viziuni panteiste poate determina schimbarea spectaculoasă a comportamentului omului contemporan, care ar putea salva planeta de la distrugere.

În lumina Revelației dumnezeiești și a învățaturii creștin-ortodoxe despre harul Duhului Sfânt, nu este greu să ne dăm seama că, din păcate, importanți oameni de știință ajung să eșueze într-un neopăgânism care promovează o imagine falsă a relației lui Dumnezeu cu lumea. Ei Îl identifică pe Creatorul a toate cu lumina creată în prima zi a făcerii lumii, pe care încep să o întrevadă prin experiment științific, dar o confundă cu Cel Care a adus-o la existență.

În tratatul său teologic *Despre Duhul Sfânt*, Sfântul Vasile cel Mare face câteva afirmații care aduc lumină asupra adevăratei relații dintre om și Dumnezeu, Care l-a creat și cu care omul nu se confundă. Omniprezența lui Dumnezeu, Cel Care „*umple toate*“²⁹, nu trebuie confundată cu identitatea dintre Ființa Sa și creație. Dumnezeu este transcendent în ființa Lui, la modul absolut, este necreat și neschimbabil în raport cu lumea pe care a adus-o la existență. În același timp, El nu rămâne izolat în transcendent, ci devine prezent în noi și în lume prin harul Său³⁰.

Harul divin, lucrarea sau energia dumnezeiască necreată, reprezenta înainte de căderea în păcat a lui Adam și a Evei, haina de lumină care îl îmbrăca pe om, lumină în care Îl putea vedea pe Dumnezeu și comunica cu El³¹. Cea mai grea consecință a păcatului primordial a fost tocmai pierderea harului. Omul l-a întors spatele lui Dumnezeu, care „*este lumină*“

28. *Ibidem*, p.36.

29. Sfântul Vasile cel Mare, *Despre Sfântul Duh*, în col. PSB, vol.12, Ed. I.B.M.B.O.R., București, 1988, p.29.

30. *Ibidem*, p.32.

31. Dumitru Stăniloae, *Teologie dogmatică ortodoxă*, Ed.I.B.M.B.O.R., București, 2003, p.315.

32. Sfântul Vasile cel Mare, *op.cit.*, p.50.

(Ioan 1, 9) și s-a scufundat în întuneric, nemaiputând să-L vadă pe Creator prin ceața păcatului decât în imagini neclare și insuficiente, pe care le-a confundat cu realitatea. Prin Întruparea, Patimile, Jertfa și Învierea Mântuitorului, a redevenit posibilă pentru om primirea harului dumnezeiesc. Acest har al reînfierii omului de către Dumnezeu și redobândirii stării paradiziace vine prin Duhul Sfânt³², a treia Persoană a Sfintei Treimi, despre care Sfântul Vasile scrie că este mai presus de orice creatură, dătător al vieții, „inaccesibil după natură (transcendent) și, în același timp, perceput după bunătate (immanent, lucrător), izvor al harului, prin care este prezent în fiecare și în toți deodată”³³.

Momentul reprimirii harului de către om, după Învierea, Înălțarea Mântuitorului și Pogorârea Sfântului Duh la Cincizecime, îl reprezintă Taina Sfântului Botez, care înseamnă începutul unei noi vieți³⁴, cu precizarea că harul nu izvorăște din firea apei, ci din Persoana Duhului Sfânt, care este viu și prezent³⁵. Prin har se reface chipul lui Dumnezeu din noi, după cum prin har toate au fost aduse la existență, cele văzute, dar și cele nevăzute³⁶.

„*Lumina lină*“ a harului ni-L descoperă pe Dumnezeu³⁷, fără a cărui cunoaștere nu putem dobândi viața veșnică, o cunoaștere ce presupune comuniunea cu Dumnezeu, imposibil de realizat fără ajutorul harului³⁸.

Împotriva gândirii de tip panteist, Sfântul Vasile afirmă, în lumina Duhului, existența unui Dumnezeu Creator, transcendent și personal, pe care Îl putem cunoaște numai prin lucrările (energiile) divine care coboară la noi, căci ființa Lui ne rămâne inaccesibilă³⁹. Dumnezeu Creatorul nu este o esență impersonală, ci este Ființa veșnică cea Una, care Se manifestă în cele trei Persoane (ipostasuri)⁴⁰ – Tatăl, Fiul și Sfântul Duh – și nu Se confundă cu lumea pe care a adus-o la existență (cf. Sf. Ap. Pavel – Rom. 11, 36). Deși hotărârea creării lumii Îi aparține Tatălui, frumusețea, ordinea, echilibrul

33. *Ibidem*, p.39.

34. *Ibidem*, p.41.

35. *Ibidem*, p.50.

36. *Ibidem*, p.54.

37. *Ibidem*, p.62.

38. Sfântul Vasile cel Mare, *Epistola 38*, în P.S.B., vol.12, p. 179.

39. Idem, *Epistola 234*, p. 483.

40. Idem, *Despre Sfântul Duh*, p. 23.

41. *Ibidem*, p. 35.

42. *Ibidem*, p. 52.

universului există prin Fiul, care este astfel, în virtutea identității de ființă cu Tatăl, creator și proniator⁴¹. Tatăl, prin Fiul, în Duhul Sfânt, aduce la existență lumea materială: „*Socotește drept cauză primordială a existenței acestora pe Tatăl, cauza creatoare pe Fiul și desăvârșitoare pe Duhul*”⁴².

„*Nesăbuiți*” sunt considerați de Sfântul Vasile cel Mare cei care cred că Dumnezeu este doar o noțiune generală, un principiu abstract, fără existență personală. Sfântul Vasile distinge clar Ființa divină, simplă și necreată a lui Dumnezeu de universul creat⁴³ și afirmă categoric eroarea în care se află cei ce confundă creatura cu Creatorul. A crede că „*lemnul nu-i lemn, ci Dumnezeu*” reprezintă o închipuire nebunească, ce este cauzată de pierderea puterii de judecată a minții, care se lasă pe mâna „*seducătorilor*”, ce ne atrag spre cădere cu puterea lor demonică⁴⁴. Ființa lui Dumnezeu nu se confundă cu lumea creată; doar prin lucrările Lui, El coboară la noi și îngăduie ca noi să deducem atribute specifice ale Sale, cum ar fi cel de ziditor al lumii și, prin urmare, Creator al nostru⁴⁵. Cunoscând acestea cu ajutorul rațiunii, nu mai avem nicio scuză, încât credința în preexistența materiei sau confundarea lui Dumnezeu cu materia reprezintă „*rătăcire și nebunie*”⁴⁶.

La fel de categoric, Sfântul Vasile îi condamnă pe „*proștii manihei*”, care susțineau că pământul are suflet, arătând că nu pământul, ci „*Cuvântul dumnezeiesc creează cele ce se fac*”⁴⁷. Aceste învățături ale marelui ierarh sunt extrem de actuale și necesare, în contextual în care filosofia New Age promovează așa-numita „*ipoteză Gaia*” – conceperea Pământului ca un organism viu, un creier global în curs de trezire la sine, de fapt un suprasine, o conștiință planetară transpersonală, cosmică; oamenii sunt, după analogia cu creierul uman, un fel de neuroni între care se realizează tot mai multe sinapse, prin rețelele de comunicare modernă, mai ales internet, până la inevitabila trezire la existență a conștiinței planetare, în Noua Eră a Vărsătorului⁴⁸. Este vorba, de fapt, de un alt demers de factură neopăgână, prin renașterea mitului antic al Zeiței Pământului, ca imagine descriptivă a

43. Idem, *Epistola 8*, p. 133.

44. Idem, *Epistola 233*, p. 480.

45. *Ibidem*, p. 484-485.

46. Idem, *Omilii la Hexaemeron*, p. 74.

47. *Ibidem*, p. 157.

48. Bruno Würz, *op.cit.*, p. 122.

49. Pr. Dan Bădulescu, *Împărăția răului: New Age. Originile, istoricul, doctrina și consecințele sale din perspectivă ortodoxă*, Ed. Christiana, București, 2001, p. 167.

ecosistemului terestru, conceput ca o ființă planetară vie⁴⁹.

O altă teorie panteistă, specifică mișcării New Age, este așa-numita „paradigmă vibratorie“, emisă de unii fizicieni contemporani care consideră universul ca fiind un complex de vibrații, tot ceea ce este perceput de simțurile noastre reprezentând interpretarea matematică dată de creier unor frecvențe fără spațiu, timp sau consistență palpabilă, iar lumea este, de fapt, o iluzie (maya)⁵⁰. Ar părea, astfel, complet justificată doctrina orientală - occidentală a structurii vibratorii a universului Nada Brahma („Nada“ = „sunet“, „Brahma“ = „Creatorul“): Dumnezeu Creatorul este sunet, cosmosul întreg este sunet, sunetul este lume⁵¹.

Sfântul Vasile cel Mare, cu peste 1600 de ani în urmă, afirmă despre Cuvântul Domnului: „Cuvântul nu trebuie înțeles ca o anume vibrație a aerului, emis prin organele vocale, nici Duhul ca o suflare a gurii, provenită din căile respiratorii, ci Cuvântul trebuie înțeles ca existând de la început cu Dumnezeu Tatăl, El Însuși fiind Dumnezeu, iar Duhul gurii lui Dumnezeu trebuie înțeles ca fiind «Duhul adevărului, care de la Tatăl purcede»⁵². Cuvântul este, așadar, Persoană, Logos divin creator, Rațiune supremă care izvorăște rațiunile lucrurilor⁵³. Sfântul Vasile consideră lumea văzută, după cum am arătat anterior, o „școală a sufletelor“ creația fiind ceva real, sensibil, care cade sub simțuri, prin intermediul ei omul ridicându-se la contemplarea celor nevăzute.

Perceperea lumii nu este o iluzie cauzată de disocierea făcută între persoana umană și restul realității, care ar provoca drama înlănțuirii noastre de „karma“⁵⁴; cunoașterea lucrurilor lui Dumnezeu prin contemplarea lor în lume este temeiul credinței în Creator și al închinării la El, al comunicării cu El⁵⁵.

Împotriva concepției păgâne asupra universului veșnic și a ciclicității vieții și morții, regăsită azi în filosofia New Age, Sfântul Vasile cel Mare afirmă, pe temeiul Revelației dumnezeiești, („Cerul și pământul vor

50. Bruno Würz, *op.cit.*, p. 181-182.

51. *Ibidem*, p.183.

52. Sfântul Vasile cel Mare, *Despre Sfântul Duh*, p. 53.

53. *Ibidem*, p. 37.

54. Fritjof Capra, *op.cit.*, p. 76.

55. Sfântul Vasile cel Mare, *Epistola 234*, p. 484.

56. Idem, *Omilii la Hexaïmeron*, p. 74.

57. Idem, *Despre Sfântul Duh*, p. 55-56.

58. Bruno Würz, *op.cit.*, p. 27.

trece...“ - Mt. 24, 35), ca tot ceea ce există, universul creat, are un început și un sfârșit⁵⁶; sfârșitul va însemna „ziua judecării“, în care dreptii își vor primi cununa, prin har. De altfel, criteriul deosebirii celor buni de cei răi va fi constituit de conlucrarea (sau nu) cu harul divin, iar cei buni vor trăi în Împărăția lui Dumnezeu, în „ziua a opta“ cea fără de sfârșit, veacul netrecător⁵⁷.

În doctrina New Age, neexistând concepția despre har ca energie necreată divină, legătura dintre Creator și creatură, omul nu are nevoie de ajutorul divin pentru mântuire. Se consideră posibilă autorealizarea omului prin sesizarea unui pan-divin immanent sinelui⁵⁸. Existența personală înseamnă „*trăire în afară*“ (existență), rupere de realitatea ultimă, suferință; mântuirea înseamnă „*lărgirea conștiinței*“ până la identificarea cu universul, cu energia cosmică⁵⁹. Soluția o constituie recursul la psihotehnici care scontează pe „*modelarea lăuntrică de lumi exterioare*“, ce țin adesea de domeniul parapsihologiei⁶⁰ și se realizează printr-o schimbare de paradigmă, o „*schimbare a minții*“ care este o falsă metanoia⁶¹, în fapt, o paralelă mimetică luciferică a creștinismului. Singura cale posibilă spre cunoașterea absolută se consideră a fi starea de meditație a conștiinței, ca experiență non-intelectuală a realității⁶², la care se ajunge prin psihotehnici depersonalizante și inducerea de experiențe transpersonale. Acest tip de experiențe interferează cu credința în reîncarnare (preluată și ea din mistica orientală), considerată ca o perpetuare succesivă în numeroase cicluri ale vieții, urmărind perfecționarea și având ca ultim țel „*odihna veșnică*“, de fapt, aneantizarea în Nirvana⁶³, depersonalizarea, întoarcerea în neantul din care am fost aduși la existență.

Sfântul Vasile cel Mare combate vehement credința în reîncarnare exprimată în „*vorbăria prostească a falnicilor filosofi care nu se rușinează să spună că sufletele lor și sufletele câinilor sunt la fel unele cu altele, care*

59. *Ibidem*, p. 113.

60. *Ibidem*, p. 117.

61. *Ibidem*, p. 175.

62. Fritjof Capra, *op.cit.*, p. 26.

63. Pr. prof. dr. Nicolae Achimescu, *Budism și creștinism*, Ed. Junimea Tehnopress, Iași, 1999, p. 151.

64. Sfântul Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaimeron*, p. 159.

65. *Ibidem*, p.165.

66. Idem, *Despre Sfântul Duh*, p. 35.

67. *Ibidem*, p. 49.

spun că ei au fost cândva femei, arbuști, pești din mare. Dacă filosofii aceia au fost vreodată pești, n-aș putea-o spune; dar, pentru că au scris acestea, sunt mai fără minte decât peștii.⁶⁴ Iar a avea drept ultim scop accesul în Nirvana, adică neființa, înseamnă a-L sfida pe Dumnezeu, prin a Căruia poruncă toate au fost aduse din neființă la ființă⁶⁵.

Nu ne putem mântui singuri, nici măcar prin meditație sau exerciții de lărgire a conștiinței, căci firea întreagă a celor văzute și nevăzute are nevoie de ajutor divin⁶⁶; mântuirea omului înstrăinat de Dumnezeu vine de la Tatăl prin Fiul care S-a întrupat și, pe calea smereniei, a ajuns prin moarte pe cruce, la Înviere. Pentru a învia împreună cu El, trebuie să murim și să ne îngropăm cu El în Taina Sfântului Botez⁶⁷, în care primim harul Sfântului Duh, fără de care nu ar exista mântuire⁶⁸, pentru că ar fi imposibilă cunoașterea lui Dumnezeu. Or, această cunoaștere a Creatorului în lumina harului Sfântului Duh, a Tatălui prin Fiul⁶⁹, este principala prioritate a creștinului: „...pentru că am fost chemați să ne asemănăm lui Dumnezeu pe cât este cu putință firii umane. Asemănarea însă nu se realizează fără cunoaștere, iar cunoașterea este imposibilă fără învățătură”⁷⁰.

Ignoranța poate deveni cauza principală a pierderii sufletului; în primul rând, prin pierderea reperelor credinței curate, din Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție. În al doilea rând, prin transformarea sufletului într-un ogor pregătit să primească neghina învățăturilor eretice cu pretenții de adevăruri mântuitoare. Expunerea învățăturilor autentice creștine ale Sfântului Vasile cel Mare în prezentul studiu are rolul de a atrage atenția că adevărata credință trebuie să fie nu doar puternică și nezdruncinată, ci și dreaptă și neabătută de la adevărurile descoperite de Mântuitorul Hristos și propovăduite mai departe prin Sfinții Apostoli. În același timp, aceste învățături au darul de a fi substanța de contrast care evidențiază netemeinicia ereziilor vechi în haine noi, care prea adesea sunt seducătoare, mai ales pentru cei tineri, aflați în căutarea Adevărului. Iată de ce este important să reținem, ca o concluzie, îndemnul

68. *Ibidem*, p. 55.

69. *Ibidem*, p. 78.

70. *Ibidem*, p. 18.

71. *Idem*, *Epistola 105*, p. 286.

Sfântului Vasile cel Mare, atât de util, cu deosebire pentru tineri, către care adesea și-a îndreptat atenția, îndemn cu valoare de simbol de credință, care rămâne actual peste veacuri: *„Credeți în Tatăl, în Fiul, în Duhul Sfânt. Nu trădați această comoară! În Tatăl, care este începutul a toate; în Fiul, Cel Unul-Născut, născut din Tatăl, Dumnezeu adevărat, desăvârșit din cel desăvârșit; icoană vie, care reflectă în El pe Tatăl întreg; în Duhul Sfânt, care-Și are existența din Tatăl, fiind izvorul sfințeniei, Putere dătătoare de viață, Har care desăvârșește, prin care omul este înfiat și ceea ce era muritor devine nemuritor, unit cu Tatăl și cu Fiul în toate...”*⁷¹.